

Kurdistan, el trencaclosques del Pròxim Orient

Setanta anys després de la divisió oficial del Kurdistan en quatre estats, la intervenció nord-americana a l'Iraq ha tornat a posar sobre la taula la qüestió dels drets nacionals d'aquest poble. Per això hem aplegat kurds que viuen al nostre país, perquè ens expliquin què n'esperen de tot plegat, amb una referència especial a les dones.

Durant l'edat mitjana, el Kurdistan estava format per un gran nombre de principats d'estructura feudal, governats per dinasties hereditàries. A partir del segle XV, el territori dels kurds va ser l'escenari d'una intensa lluita entre l'imperi persa i l'otomà. La victòria del sultà turc Selim I, amb l'ajut de bona part de les tribus kurdes, sobre el xa Ismail de Pèrsia a la batalla de Txaldiran (1514) va servir perquè els kurds veiessin reconeguda la seva autonomia en els territoris sota domini otomà.

Com a resultat positiu d'aquesta autonomia administrativa podem assenyalar l'eclosió i el desenvolupament d'una literatura i civilització kurdes. El posterior tractat de pau entre otomans i perses del 1639 significà, de fet, la creació de la primera frontera divisòria del Kurdistan, perquè deixà bona part d'aquest territori sota la influència dels otomans. L'organització del Kurdistan en diversos principats va ser respectada fins a principis del segle XIX. A partir d'aquest moment, els prínceps kurds aniran perdent la seva autonomia sota els dos imperis, fet que provocarà les primeres revoltes kurdes contra els respectius governs centrals.

Al mateix temps, la penetració de la ideologia nacionalista procedent d'Europa influeix també en els intel·lectuals kurds. Ara bé, mentre que a Europa central les minories, com ara els búlgars o els serbis, reclamaven la independència respecte l'imperi otomà, els pobles mu-

sulmans no kurcs, com els kurds, no demanaven la separació total respecte a l'imperi. En general, les reivindicacions es limitaven a l'obtenció de drets culturals dins del marc otomà. La figura del sultà i el califa s'erigia com a garantia de la igualtat entre els diferents pobles musulmans de l'imperi.

L'ocupació aliada de Turquia un cop acabada la Primera Guerra Mundial precipità la desintegració de l'imperi otomà i va crear les condicions favorables perquè les nacions del Pròxim Orient accedissin a l'autodeterminació. De fet, però, el 1916 els aliats ja havien decidit el repartiment del territori de l'imperi otomà, en cas de victòria, gràcies a l'acord secret Sykes-Picot, que assignava a cada potència una zona d'influència. Les grans línies d'aquesta divisió van ser represes a la conferència de San Remo i serviren de base per al futur tractat de Sèvres (França) l'any 1920.

La fi de la Primera Guerra Mundial va coincidir amb la creació a Constantinoble de la primera organització kurda obertament nacionalista, l'Associació pel Renaixement del Kurdistan, que demanava la independència del Kurdistan, o com a mínim l'autonomia. Aquesta organització va poder enviar un representant a la conferència de pau oberta a París el 18 de gener del 1919 i fer sentir la seva veu.

La 'qüestió kurda'. Finalment, els articles 62-64 del tractat de Sèvres, signat

Dalt, soldats del Partit Democràtic del Kurdistan (PDK) celebren la derrota de les tropes de la UPK a Arbil, al Kurdistan iraquiana. Era l'any 1994. A sota, un grup de dones reunides a Berlín demanen l'absolució d'Abdullah Öcalan, qui va ser condemnat a mort el 1999.

EFE

l'agost del 1920, preveien la possibilitat de crear un estat kurd. Tanmateix, el territori concedit als kurds només englobava una tercera part del territori reivindicat pels nacionalistes. D'una banda, França havia aconseguit que la zona kurda de Síria es deixés de costat a causa de certs "interessos particulars". D'altra banda, els Estats Units havien

pressionat per aconseguir la creació d'un estat armeni ampli, el qual inclouria regions majoritàriament kurdes. El Kurdistan iranià ni tan sols va ser esmentat en aquest tractat, mentre que el Kurdistan iraquiana quedava sota la influència britànica.

De fet, la proposta d'establir una entitat kurda va ser solament idea de la

Gran Bretanya. Aquesta no estava motivada per un desig d'assegurar l'autodeterminació dels kurds, sinó pels interessos geoestratègics de la Corona. Els britànics necessitaven una zona també kurda per protegir la plana de l'Iraq de tota amenaça. La primera, i més important, eren les reclamacions dels turcs sobre el *vilayet* de Mossul, ric en petroli.

La segona amenaça estava representada pels bolxevics, els quals ja havien penetrat al Caucas. Davant d'aquests perills, els responsables de la Indian Office consideraren que la creació d'un estat aliat kurd era altament desitjable. Tanmateix, en poc temps els plans britànics prendrien una altra direcció.

La revolta del militar turc Mustafà Kemal contra els aliats, afegit a la desunió de les tribus kurdes, provocà la fi de l'aspiració kurda a un estat propi. Després de la seva victòria militar, Kemal imposà la renegociació del tractat de Sèvres. El nou document signat a Lausana (Suïssa) el 1923 concedia a Turquia els territoris situats a l'est: Armènia i Kurdistan. El nou règim d'Ankara, però, també pretén incloure dins de les fronteres turques el *vilayet* de Mossul. Aquest cop, els kurds no pogueren enviar cap representant durant les negociacions i els països occidentals només

Des de l'any 1926 el Kurdistan va quedar dividit en quatre estats: Turquia, Síria, l'Iran i l'Iraq

s'interessaren pel futur del Kurdistan iraquiana i pel seu petroli.

El Consell de la Societat de Nacions decidí aleshores d'enviar una comissió internacional al nord de l'Iraq, el 1925. La comissió va presentar un informe al Consell, en el qual no adoptà cap decisió, es limità a aportar alguns suggeriments i va deixar la decisió final al Con-

Cronologia

1157 Primer document escrit on s'esmenta l'existència d'una província coneguda amb el nom de Kurdistan, a l'actual Kurdistan iranià.

1514 Els emirs kurds s'alien amb el sultà otomà Selim I contra els perses, els quals són vençuts per les forces kurdoturques. El sultà reconeix l'autonomia dels emirats kurds.

s. XIX L'imperi otomà porta a terme una política centralista i els emirats kurds són abolits de manera progressiva.

1908 Fundació de diverses associacions kurdes.

1914-1918 Durant la Primera Guerra Mundial, la majoria de les tribus kurdes es mantenen fidels al Govern otomà, també durant la guerra d'independència turca (1919-1923).

1920 Tractat de Sèvres entre l'imperi otomà i els guanyadors de la Primera Guerra Mundial. El tractat, que no es va aplicar, preveia la creació d'un estat armeni i d'un estat kurd.

1923 Creació d'un territori autònom, conegut com el "Kurdistan roig", dins de l'Azerbaidjan soviètic. Tractat de Lausana entre Turquia i les potències aliades que invalida el tractat de Sèvres i reconeix la sobirania de Turquia sobre la part més extensa del Kurdistan.

1924 Turquia prohibeix l'ús de la llengua kurda.

1925 La revolta del xeic Saïd amenaça seriosament el règim turc. Després de la demanda del Regne Unit, el Consell de la Societat de Nacions autoritza l'Iraq per annexionar-se Mossul.

1937-1938 Deportacions de milers de kurds del Caucas soviètic cap a les repúbliques del Kazakhstan i de Kirguizistan.

1943-1945 Revolta kurda a l'Iraq amb Mustafà Barzani.

1946 Proclamació de la república kurda de Mahabad, al Kurdistan iranià.

1962-1963 Les autoritats sirianes desposseeixen uns 120.000 kurds de la nacionalitat siriana.

1968 Cop d'estat del Partit Baas a l'Iraq.

1970 Acord kurdoiraquí sobre l'autonomia del Kurdistan iraqià.

1974 Bagdad promulga unilateralment una "Llei d'autonomia pel Kurdistan", menys generosa que la dels acords del 1970. Els kurds no accepten la llei i la guerra torna al Kurdistan.

1975 Acords d'Alger entre el xa i Saddam Hussein. L'Iran obté guanys fronterers i retira el suport a Mustafà Barzani.

1979 Revolució islàmica a l'Iran. El PDKI surt de la clandestinitat per negociar una autonomia amb el nou règim iranià.

1984 Inici del moviment de guerrilles del PKK a Turquia. La guerrilla i la repressió provoquen més de 30.000 morts.

1988 Ús d'armes químiques contra la població kurda a l'Iraq.

Manifestació de simpatitzants del PKK a Stuttgart (Alemanya), pocs dies després del segrest del líder d'aquest partit, Abdul-lah Öcalan.

1990 A l'agost l'Iraq envaeix Kuwait. Guerra del Golf.

1991 Aixecaments populars al Kurdistan iraqià després de la desfeta de Saddam Hussein. Resposta sagnant del poder central. Més de dos milions de kurds es refugien a l'Iran i Turquia. Les forces aliades estableixen una zona de seguretat destinada a protegir la població kurda contra eventuais repressàlies iraqüanes.

1992 El 19 de maig es fan eleccions al Kurdistan iraqià.

1994 Violents enfrontaments entre la UPK i el PDK al Kurdistan iraqià. El territori queda dividit entre aquestes dues faccions.

1995 Primera sessió del Parlament del Kurdistan a l'exili a l'Haia.

1998 El PDK i la UPK signen els acords de Washington.

1999 Els serveis d'intel·ligència d'Israel i els EUA segresten Abdul-lah Öcalan a Kenya i el lliuren a Turquia. Öcalan adopta un to conciliador amb les autoritats turques, mentre que el PKK declara una treva unilateral i es retira del territori turc. Acceptació a Hèlsinki de la candidatura turca per formar part de l'ampliació de la Unió Europea.

2002 Els EUA amenacen Saddam Hussein amb una nova intervenció militar a l'Iraq. Els militars turcs continuen mostrant-se contraris a la introducció de la llengua kurda a les escoles i als mitjans de comunicació.

2003 Invasió de l'Iraq per part de les forces angloamericanes. Els kurds, aliats dels EUA, esperen obtenir el reconeixement oficial de la seva autonomia, obtinguda el 1992. **J. T.**

sell. L'informe establia que l'argument ètnic permetia de considerar la creació d'un estat kurd independent, però, al mateix temps, i per assegurar la supervivència econòmica de l'Iraq, aconsellava la inclusió del vilayet de Mossul en

aquest darrer, a condició que la Gran Bretanya assegurés els drets culturals dels kurds d'aquesta regió.

Així, a partir del 1926, el Kurdistan quedava dividit entre quatre estats: Turquia, Síria, l'Iran i l'Iraq. Aquests adop-

taren mesures polítiques diferents sobre la població kurda, encara que sovint tindrien un punt en comú: evitar la unió dels kurds.

Jordi Tejel